

RECENZE A ANOTACE

Borski, M.: „Sąd Konstytucyjny Republiki Czeskiej”.

Wyd. Humanitas. Sosnowiec 2009, 181 s.

Jan Filip*

V roce 2009 došlo v zahraničí shodou okolností k vydání dvou kvalifikačních prací, jejichž tématem byla problematika ústavního soudnictví v ČR. Zatímco studie Jany Osterkamp je věnována dosti opomíjené otázce fungování Ústavního soudu předválečné ČSR,¹ polský autor Maciej Borski se zabývá komplexně historií a zejména současností našeho ústavního soudnictví. Práce má kromě stručného úvodu (základní problémy, přehled stanovisek literatury) šest kapitol. V první kapitole (s. 13–35) je polský čtenář seznámen s historií ústavního soudnictví na našem území od roku 1848 až po současnost. V tomto směru se drží obvyklého členění, jak je známe ze Sládečkovi učebnice. Snaží se přitom polemizovat s názory, které byly prezentovány v polské literatuře (s. 18), využívá přitom i další české práce (Blahož, Mikule, Klíma), nicméně mi chybí větší využití i polské literatury.² Zaujme zejména úvaha nad povahou Ústavního soudu ČR ve srovnání s polským Ústavním tribunálem (s. 34–35, s. 75), který některými polskými autory (tradičně J. Trzciński) není řazen k orgánům soudní moci. Další kapitola (s. 36–52) je věnována organizaci a fungování Ústavního soudu, kde je podána charakteristika všech podstatných otázek včetně vztahů k Parlamentu, výkonné moci a zejména pak k obecným soudům, neboť to se zahraničními čtenáři musí skrze prizma naší literatury jevit jako věc zcela zásadní. Autorovi neunikla ani problematičtější formulace čl. 62 písm. f) Ústavy ČR ohledně jmenování soudců

a funkcionářů Ústavního soudu (s. 51).³ Této problematice je pak věnována 3. kapitola (s. 53–73), která je zpracována komparativním způsobem, zejména pak ve vztahu k polské úpravě a sledují se v ní všechny podstatné otázky včetně praktických stránek podjatosti soudců Ústavního soudu. Je příznačné, že v tomto směru zahraničnímu pozorovateli uniká význam ustanovení § 11 zákona o Ústavním soudu o atrakci některých věcí plénum. Obsáhlá kapitola (s. 74–105) je věnována kompetencím Ústavního soudu. Jejich rozboru předchází zajímavý úvod z hlediska přijetí Ústavy ČR a její koncepce hierarchie právního řádu a místa mezinárodních smluv v ní. Zde samozřejmě chybí nejnovější vývoj právních názorů Ústavního soudu, jak vyplývá z nálezů k Lisabonské smlouvě I a II a ústavnosti zkrácení volebního období ústavním zákonem. Přesto je tato pasáž velmi podnětná, neboť je v ní využito komparativních poznatků o konstrukci ústavních norem a kritériích hodnocení ústavnosti. Z hlediska teorie a právní filosofie se jedná o klíčovou část práce. Autor si správně všimnul, že kompetence Ústavního soudu představují nejen problém kontroly ústavnosti v úzkém smyslu slova a že Ústavní řeší i jiné otázky (s. 79). Nepřesným se jeví pochopení čl. 87 odst. 3 písm. a) Ústavy ČR jako faktu, nikoli jako zmocnění pro zákonodárce, kterého však v praxi nebylo využito.⁴ Jinak se zde čtenář doví vše podstatné včetně stanovisek literatury k jednotlivým kompetencím. Jednotlivým kompetencím je obvykle přidružen výklad ústavního zakotvení dané problematiky, což činí pro polského čtenáře práci názornější. Tato část práce je následně doplněna o praktický pohled v 6. kapitole. Další kapitola (s. 107–144) ve stručné podobě analyzuje obsáhlou problematiku procesních otázek řízení před Ústavním soudem. Jedná se o mate-

* Prof. JUDr. Jan Filip, CSc., Katedra ústavního práva a politologie, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Brno.

¹ Osterkamp, J.: *Verfassungsgerichtsbarkeit in der Tschechoslowakei (1920–1939): Verfassungsidee – Demokratieverständnis – Nationalitätenproblem*. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann, 2009. - X, 309 str.

² Např. monografie M. Domagały: *Kontrola zgodności prawa z konstytucją w europejskich państwach socjalistycznych z roku 1986* nebo předválečné studie H. Zahorskiego: *Zasada badania konstytucyjności ustaw przez sądownictwo a konstytucja RP z dnia 17 marca 1921 roku*. Wilno 1931, s. 107–296, popř. ještě ranné práce významného krakovského normativisty M. Starzewskiego ke kontrole ústavnosti z roku 1928 a k Ústavní listině ČSR z roku 1926.

³ V Polsku totiž roce 1993 narazili na praktický problém významu rezignace předsedy Ústavního tribunálu (zda se jedná současně o rezignaci na funkci jeho člena). Bohužel autor toto srovnání neprovádí.

⁴ Mikule, V. *Pláč nad ztracenou příležitostí aneb Nejvyšší správní soud nebude přezkoumávat právní předpisy*. Justiční praxe, 2002, č. 3.

rii, která je pro cizince zřejmě nejsložitější. Zatímco jiné otázky jsou řešeny v teorii a mají často společný základ v řadě zemí, procesní problematika zůstává zpravidla „utajena“ nejen cizincům, nýbrž i extraneům mimo daný orgán. Jsou viditelné rozdíly v pojednání o nejčastěji používaných procedurách, kde jde výklad podstatně do hloubky ve srovnání. Proto je přínos této části práce rovněž v pokusu najít pro polštinu odpovídající překlad naší procesualistické terminologie, což je velmi složité. Nicméně nutno upozornit např. na to, že komentář k čl. 66 Ústavy ČR (Pavlíček, Hřebejk) v žádném ze svých vydání ne stál na stanovisku, že k usnesení sněmoven je třeba stejné procedury jako při volbě prezidenta (s. 101). V 6. kapitole autor nejdříve hodnotí obecně charakter a zaměření judikatury Ústavního soudu, poté se věnuje řadě z jeho pohledu klíčových rozhodnutí v oblasti nápravy křivd minulosti, restitucí, státního občanství, voleb, členství v EU (cukerné kvóty, evropský zatýkací rozkaz) atd. Zvláštní pozornost je věnována pokusu Ústavního soudu vložit do pojmu ústavní pořádek i mezinárodní smlouvy (s. 148–150). Je ovšem škoda, že některé společné problémy (např. rozhodnutí k evropskému zatýkacímu rozkazu) nebyly pojednány na základě srovnání polského a českého přístupu. Tato kapitola je rovněž doplněna statistickými přehledy o činnosti Ústavního soudu. Závěr práce je věnován problematice výkladu ústavy a vyplňování mezer v jejím textu.

Práce je zpracována na podkladě obsáhlého využití česky psané literatury a další pramenů, což může být pro polské čtenáře užitečné i z hlediska dalšího využití a orientace. Rovněž právní předpisy jsou používány v úplném znění, což není u zahraničních autorů vždy pravidlem. Podkladem pro vydání práce byla kvalifikační doktorská práce obhájená v roce 2006. Při její publikaci autor evidentně využil připomínek recenzentů

a spolu s dalším studiem literatury úroveň práce dále zvýšil.⁵ Celá práce je důkazem rozvíjející se spolupráce mezi námi a polskou vědou. To je potěšující již proto, že jinak velmi bohatá polská konstitucionalistika monografické zpracování této problematiky dosud postrádala. Současně to má velký význam i z hlediska rozvoje další spolupráce mezi odbornou veřejností obou sousedních zemí. Značným přínosem práce je totiž i to, že pomáhá upřesňovat odbornou terminologii na tomto úseku, kde je problémem zejména terminologie procesního práva. Složitý je jak překlad polských termínů do češtiny a naopak, tak např. rozlišování druhů právních předpisů a právních aktů. Jakýmsi vedlejším výsledkem této práce je proto vytvoření terminologického slovníku. Práce tak nejen seznamuje polského čtenáře s málo známou skutečností historicky první ústavní úpravy koncentrovaného a specializovaného soudnictví (historický aspekt práce), nýbrž rozvíjí i problematiku teoretického zakotvení ústavního soudnictví, která musela být řešena v posledních 20 letech i v Polsku. Současně analýzou praxe přispívá i k vzájemnému obohacení znalostí v této oblasti. Není bez zajímavosti, že její četba nutí českého čtenáře zamýšlet se znovu nad domácí úpravou, protože je vidí očima zahraničního pozorovatele. Práce má rovněž výrazný aspekt teoretický, praktický a komparativní, byť není pochyb, že zejména výraznějším srovnáním s polskými realitami by její význam vzrostl. V každém případě je třeba monografické zpracování jednoho z klíčových problémů ústavního práva ČR v sousední zemi ocenit a přivítat.

⁵ Je třeba ocenit, že školící pracoviště k napsání oponentního posudku a k osobní účasti na obhajobě přizvalo pracovníka Masarykovy univerzity.